

Szászi Ivett¹

Közvetlen és közvetett környezetből származó kihívások Magyarország biztonságpercepciója szempontjából² – Szerbia, Ukrajna, Kenya, Etiópia, Uganda –

[DOI 10.17047/Hadtud.2022.32.E.133](https://doi.org/10.17047/Hadtud.2022.32.E.133)

Magyarország biztonsági, külpolitikai, valamint nemzetközi fejlesztési stratégiái az ország közvetlen környezetének vizsgálata alapján a Nyugat-Balkánon fennálló vallási radikalizmust, migrációt, kábítószer-kereskedelmet, a posztszovjet térségben a kiberfenyegetést, a gázellátás törékenységét, valamint mindkét térségben a határon túli magyarokat érő atrocitásokat jelölték meg a legnagyobb kihívásként. A közvetett környezetet vizsgálva a szubszaharai Afrika térségéből származó, az éghajlatváltozás, a népességnövekedés és a politikai válságok hatására erősödő migrációs nyomást azonosították kihívásként. Jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy a közvetlen és közvetett környezetből származó biztonsági kihívások miként alakítják Magyarország biztonságpercepcióját.

Kulcsszavak: Magyarország, biztonságpercepció, közvetlen és közvetett környezet

Challenges from the direct and indirect environment from the perspective of Hungary's security perception – Serbia, Ukraine, Kenya, Ethiopia, Uganda –

Hungary's strategies in the field of security, foreign policy and international development have addressed religious radicalism, migration and drug trafficking in the Western Balkans, cyber threats, the fragility of gas supplies in the post-Soviet region, additionally atrocities against Hungarians living beyond the borders in both regions. From the indirect environment, migratory pressure from sub-Saharan Africa – which is increasing due to climate change and population growth – was identified as a challenge. The present study seeks to address how the security perception of Hungary is shaped by the challenges originating from its direct and indirect environment.

Keywords: Hungary, security perception, direct and indirect environment

1. Bevezetés

A biztonság fogalma komoly átalakuláson ment át az elmúlt évtizedekben. A hidegháború során és azt megelőzően a biztonságot katonai dimenzióban értelmezték, melyben a kihívások elszenvedőjének egyedül az államot tekintették. A hidegháborút követő világrend újfajta kihívásokkal állította szembe Európát, melynek a transznacionálissá vált, nem feltétlenül katonai jellegű kihívásokkal is szembe kellett néznie. Európa biztonságát immár egyes államok belső vagy külső politikai, társadalmi és gazdasági zavarai is fenyegették.³ Így Európa részeként

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz –at the National University of Public Service. PhD Candidate; e-mail: ivett.szaszzi@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1591-1918>

² A publikáció az ÚNKP-21-3-II-NKE-76 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

³ Dr. Botz László: A magyarországi biztonsági rendszer és elemeinek helyzete és felkészültsége a várható fenyegetések elhárítására, Felderítő Szemle, 2007. március VI.(1).

Magyarország esetében is felértékelődött az ország közvetlen, valamint közvetett környezetének a stabilitása.

Jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy Magyarország közvetlen és közvetett környezetéből származó kihívások miként alakítják hazánk biztonságpercepcióját. Kutatásom során a hazai és nemzetközi szakirodalom mellett a releváns nemzeti stratégiai dokumentumokat (Magyarország 2011-es Külügyi Stratégia, a 2012-es és 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia, valamint a 2014-es és a 2020-as Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégia – NEFE Stratégia) használtam fel.

Magyarország hagyományosan különös figyelmet fordít a környező államok stabilitására, melyben kiemelt szerepet játszik a Nyugat-Balkán egyik állama, Szerbia, a migrációt, vallási radikalizmust, szervezett bűnözést és a magyar kisebbség helyzetét illetően. Továbbá a posztsovjét térségen belül Ukrajna a gázellátás érzékenysége, az Oroszországgal fennálló érdekellentétek és a határon túli magyarok tekintetében. A közvetett biztonsági környezet kapcsán a Magyarországot érő kihívások körébe tartozik az Afrikából Európa felé irányuló globális migráció, valamint az ezzel potenciálisan összekapcsolódó kihívások előretörése. Ennek tekintetében Magyarország számára a szubszaharai térség kiemelt jelentőséggel bír, így a kutatás keretein belül a Kenyában, Etiópiában és Ugandában zajló folyamatok bemutatására is sor kerül. A közvetett környezet esetében doktori kutatásomat vettem alapul, melynek során a biztonság és fejlesztés nexusát vizsgálom, az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) fejlesztési tevékenységén keresztül Kelet-Afrikában. Esettanulmányaim közé három olyan országot választottam, ahol az ENSZ a legrégebb óta és a legaktívabban van jelen, ezek Kenya, Etiópia és Uganda. Az említett országok jelen tanulmány esetében is jó példának bizonyultak, tekintve hogy Magyarország nemzetközi fejlesztéspolitikájának keretében ők kapták a legtöbb segítyt – Kelet-Afrikában – a legfrissebb, 2020-as adatok szerint.⁴

2. Magyarország külügyi-, biztonsági- és nemzetközi fejlesztési stratégiái

2.1. Külpolitikai dokumentumok

A 2011-es Külügyi Stratégiában az egyik fő irányvonal a Balkán-politika, melynek központi kérdése az EU- és NATO-csatlakozás előmozdítása, különös tekintettel Szerbiára, Montenegróra és Észak-Macedóniára. Az euro-atlanti integráció a délszláv háború óta fennálló instabilitás kezelésére, valamint a határon túli magyarság kisebbségi jogainak és biztonságának megteremtése szempontjából fontos hazánk számára. A dokumentum kiemeli hazánk elkötelezett részvételét a nyugat-balkáni katonai műveletekben (KFOR, EUFOR Althea)⁵. A Stratégia nagy hangsúlyt fektet a kelet-európai kapcsolatokra, különösen az energiabiztonság erősítése tekintetében. Ukrajnának, mint Kelet-Európa legnagyobb államának és hazánk

⁴ Ministry of Foreign Affairs and Trade of Hungary: International Development Cooperation Mapping Tool: <https://idcmap.mfa.gov.hu/index> (Letöltve: 2022.08.28.)

⁵ KFOR = A Kosovo Force a Koszovóban tevékenykedő, a NATO parancsnoksága alatt működő nemzetközi békefenntartó haderő. <https://honvedelem.hu/cimke/kfor.html> (Letöltve: 2022.08.28.) EUFOR Althea = European Union Force az Európai Unió Bosznia és Hercegovina erői. <https://honvedelem.hu/missziok/kis-eufor-hatarozo.html> (Letöltve: 2022.08.28.)

közvetlen szomszédjának biztonsági helyzete meghatározó. A Stratégia kiemelten kezeli, hogy a Keleti Partnerség programja az EU szomszédspolitikájának megkülönböztetett területe maradjon.⁶ Ezen irányelveket kiegészíti a 2012-ben megjelent Széll Kálmán terv 2.0 program,⁷ amelyben először találkozhatunk a keleti és déli nyitás célkitűzésével.

2.2. Biztonságpolitikai dokumentumok

A *2011-es Nemzeti Biztonsági Stratégia* ráerősít a külkapcsolati stratégiában szereplő kiemelt régiókra, valamint fontosnak tartja az afrikai hatalmi erőközpontokkal és regionális szervezetekkel való szorosabb kapcsolatok kialakítását. Magyarország szomszédságában és a távoli régiókban is rendkívül fontos a béke és biztonság megteremtése és fenntartása. Magyarországnak nem csak a közvetlen közelében lévő országok instabilitása jelenthet kihívást, hanem a fejlődő világ törékeny államai is. Az ország aktív szerepet vállal az egykori millenniumi-, és a jelenlegi fenntartható fejlesztési célok elérésében is. A szegénység felszámolása és a globális éghajlatváltozás a kormány kül- és biztonságpolitikai stratégiáiban is megjelenik.⁸

A *2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia* kiemeli, hogy az európai biztonsági rendszernek keleti és déli irányból egyaránt transznacionális kihívásokkal kell szembenéznie, különös tekintettel Afrika és a Nyugat-Balkán esetében erősödő migrációs nyomásra.

Magyarország kiemelten kezeli a Nyugat-Balkán stabilitására negatívan ható tényezőket, folyamatosan szorgalmazza Szerbia NATO és EU csatlakozásának felgyorsítását. Az elmúlt időszakban elért számottevő eredmények ellenére azonban a térség nyugati integrációja befejezetlen és az illegális migráció is súlyosan megterheli az érintett országokat. A régióra jellemzőek a politikailag, a társadalmilag és a gazdaságilag instabil államok, melyek teret adnak olyan határokon átívelő, hazánkat is érintő, kihívásoknak, mint a terrorizmus, a fegyver-, a kábítószer-, az ember- és szervkereskedelem vagy a tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció.⁹ A Stratégia kiemeli a szélsőséges vallási indíttatású terrorizmus elterjedésének veszélyét. A 2022-es globális terrorizmus jelentés szerint¹⁰ ugyan világszinten csökken a terrorcselekmények és az abból származó halálozások száma – az esetek főként Dél-Ázsiát és szubszaharai Afrikát érintik – Európa 36 országából 21 mégis növekvő számú terrorcselekményekről számolt be 2021-ben.

⁶ Külügyminisztérium: Magyar külpolitika az uniós elnökség után, 2011.

⁷ Széll Kálmán terv 2.0 Letöltve: 2020. 09. 30. https://2010-2014.kormany.hu/download/3/e8/80000/1-A_k%C3%B6vetkez%C5%91_1%C3%A9p%C3%A9s%2028SzKT%2020%29.pdf (Letöltve: 2022.08.23.)

⁸ 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Magyar Közlöny. 2012/19. 1878–1388. In: Szászi 2021, 134–135.

⁹ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Magyar Közlöny. 2020/81. 2101–2119.

¹⁰ Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism, Sydney, 2020. november. <https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf> (Letöltve: 2022.06.16.)

A Stratégia hangsúlyozza az állami és nem állami rosszindulatú kibertevékenységet végző csoportok súlyának növekedését, amely térségünkben főként Ukrajna területéről vagy Ukrajnát érintően manifesztálódhat.

Ukrajna és Szerbia esetében Magyarország kiemelt figyelemmel kezeli a határon túli magyarság helyzetét. Az ország ezen törekvését egyértelműen kifejezte az ukrán nyelvtörvény kapcsán is. Hazánk érdekelt a kiegyensúlyozott és tartós politikai és gazdasági kapcsolatok kialakításban, egy gazdaságilag erős, demokratikus és egységes Ukrajna megteremtésében, szem előtt tartva a kárpátaljai magyar közösségek jogait.¹¹

2.3. Nemzetközi Együttműködési Fejlesztési Stratégia

A korábban említett Stratégiákhoz hasonlóan a *2014–2020-as Stratégia* is fő prioritásként Nyugat-Balkánt és Kelet-Európát emeli ki, valamint említést tesz a szubszaharai Afrikával és általánosságban a fejlődő régiókkal való kapcsolatépítésről is. A *2020-ban megjelent, 2025-ig érvényes NEFE Stratégiában* megerősítették, hogy Magyarország az eddigieknél nagyobb hangsúlyt kíván fektetni az afrikai kontinens – így különösen a szubszaharai Afrika és a legkevésbé fejlett országok – felzárkóztatására. Mindemellett hazánk továbbra is jelentős figyelmet szentel az európai szomszédságpolitikának.¹²

Hazánk európai uniós tagállamként vállalta, hogy 2015-re nemzeti jövedelmének 0,33%-át fordítja fejlesztési együttműködésre. Ezt a számot ugyan még nem sikerült elérni, az ambíciót azonban mutatja, hogy 2021-re már 0,29%-ra emelkedett az ország hozzájárulása.^{13 14}

3. Magyarország közvetlen és közvetett környezetéből származó kihívások

Szerbia, Ukrajna, Kenya, Etiópia és Uganda a törékeny államok listája szerint¹⁵ gyengébb stabilitási tényezőkkel rendelkeznek, mint Magyarország. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD), törékeny államokról alkotott, széles körben elfogadott definíciója szerint azokat az országokat tekinti törékenynek, amelyek nem rendelkeznek az ahhoz szükséges politikai akarattal vagy képességgel, hogy biztosítsák a szegénység csökkentéséhez, a fejlődéshez, valamint a népesség biztonságának és emberi jogainak megőrzéséhez szükséges alapvető funkciókat. A törékeny államokban az elhúzódozó konfliktusok miatt a figyelmet nehéz a biztonság és stabilitás felé

¹¹ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Magyar Közlöny. 2020/81. 2101–2119.

¹² Magyarország 2020 és 2025 közötti időszakra vonatkozó Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégiája In: Szászi 2021. 141.

¹³ Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési Főosztály: Magyarország ismét növelte a fejlődő országoknak nyújtott támogatásait. 2022. május 17. <https://nefe.kormany.hu/magyarorszag-ismet-novelte-a-fejlo-do-orszagoknak-nyujtott-tamogatasa-it> (Letöltve: 2022.08.28.)

¹⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development: Development aid drops in 2018, especially to neediest countries. 2019. <https://www.oecd.org/development/development-aid-drops-in-2018-especially-to-neediest-countries.html> (Letöltve: 2022.08.11.)

¹⁵ The Fund for Peace: Fragile State Index Annual Report. 2021 <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2021/05/fsi2021-report.pdf> (Letöltve: 2022.07.12.)

irányítani.¹⁶ Ezen térségek számos transznacionális veszélyt hordoznak magukban, ideértve a terrorizmust, a migrációt, a fegyverkereskedelmet, a szervezett bűnözést, a regionális konfliktusokat, a humanitárius katasztrófákat és az energiaellátás bizonytalanságát.¹⁷

Az 1. táblázat a terület és lakosság, a Social Progress Index (társadalmi fejlődés mutatója), a Fragile State Index (törékeny államok mutatója), a Human Development Index (emberi fejlettség mutatója), valamint az egy főre jutó GDP (Gross Domestic Product – bruttó hazai termék) alapján mutatja be a vizsgált államok, Szerbia, Ukrajna, Kenya, Etiópia és Uganda fejlettségi mutatóit. Megállapítható, hogy a vizsgált öt ország hazánkhoz képest alacsonyabb egy főre jutó GDP-vel rendelkezik, valamint az emberi fejlettségi index alapján is hátrébb helyezkednek el.

1. táblázat

Összefoglaló adatok a vizsgált országokról (CS: csökkenő, N: növekvő, R: romló, J: javuló, Tíre 1 /T2/T3/T4/T5/T6 blokkba tartozik (ahol 1. a legjobb és 6. a legrosszabb)

(Forrás: saját szerkesztés)

	Magyarország	Szerbia	Ukrajna	Kenya	Etiópia	Uganda
Terület/Lakosság	93.000 km ² 9,7 millió CS	88.500 km ² 6,9 millió CS	603.500 km ² 44,1 millió CS	582.600 km ² 53,7 millió N	1.100.000 km ² 115 millió N	241.000 km ² 45,7 millió N
Social Progress Index¹⁸ (1/168) (2021)¹⁹	42. T2	47. T3	48. T3	116. T5	148. T6	140. T6
Fragile State Index²⁰ (2021)²¹	134. More stable R	101. Warning R	91. Warning R	32. High Warning J	11. Alert R	24. Alert R
Human Development Index²² (2020)²³	40.	64.	74.	143.	173.	159.
GDP egy főre jutó (2020 World Bank)²⁴	33.000 \$	19.000 \$	13.000 \$	4.500 \$	2.400 \$	2.300 \$

¹⁶ Organisation for Economic Co-operation and Development: Development -DAC 2007: Principles for Good International Engagement in Fragile States and Situations. Paris: OECD-DAC, 2007.

<https://www.oecd.org/dac/conflict-fragility-resilience/docs/38368714.pdf> (Letöltve: 2022.08.11)

¹⁷ Stewart, Patrick: "Failed" States and Global Security: Empirical Questions and Policy Dilemmas, *International Studies Review*, 2007, 9(4). 644–662.

¹⁸ A SPI három kategóriában vizsgálódik, melyek az alapvető emberi szükségletek (tápláltság, tiszta ivóvíz, személyi biztonság, otthonok ellátása); a jólét alapjai (információhoz, általános tudáshoz való hozzáférés, egészség, környezet minősége) és a lehetőségek (személyiségi jogok, személyes szabadság és a választás lehetősége, oktatáshoz való hozzáférés, inkluzivitás).

¹⁹ Social Progress Imperative: Social Progress Index.2022 <https://www.denver-frederick.com/2021/11/17/global-social-progress-index-2021-ranking-of-168-countries/>; <https://www.socialprogress.org/> (Letöltve: 2022.07.12.)

²⁰ A FSI a következő kategóriákba sorolja az országokat törékenyséjük alapján: éber, figyelem, stabil, fenntartható.

²¹ The Fund for Peace: Fragile State Index Annual Report. 2021 <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2021/05/fsi2021-report.pdf> (Letöltve: 2022.07.12.)

²² A HDI az országokat a születéskor várható élettartam, az írástudás, az oktatás és az életszínvonal alapján hasonlítja össze.

²³ United Nations Development Programme: Human Development Index Report. 2020. <https://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking> (Letöltve: 2022.07.12.)

²⁴ World Bank: Gross Domestic Product, 2020. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?locations=HU> (Letöltve: 2022.07.12.)

3.1. Magyarország közvetlen környezetéből származó kihívások

3.1.1. Nyugat-Balkán, Szerbia



1. térkép

Nyugat-Balkán, Szerbia

(Forrás: Google Maps Nyugat-Balkán, Szerbia, 2022)

Szerbia gazdasági fejlődése az elmúlt 10 évben hullámzó volt, azonban szociális, társadalmi és humán dimenziókban az ország fejlődése csupán enyhe előrelépést mutatott az elmúlt időszakban. A 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégiában Magyarország továbbra is törekénynek értékeli²⁵ a Nyugat-Balkán biztonsági helyzetét. A térség nyugati integrációja befejezetlen, az ellenőrizetlen, illegális migráció súlyos kihívások elé állítja Magyarországot, ráadásul a politikai és gazdasági instabilitás a vallási radikalizmust is erősítheti. A Szerbiát érintő megpróbáltatások, mint a vallási radikalizmus, migráció, szervezett bűnözés átgyűrűző hatása kihívás elé állítja hazánkat, amelyre Magyarország megoldásnak látja a térség nyugati integrációjának támogatását, a gazdasági együttműködést és a fejlesztési segélyezést.

Vallási radikalizmus

A Balkánon évszázadok óta jelen van az iszlám, a régió 75 milliós teljes lakosságának megközelítőleg negyede muszlim. Koszovóban (2022:95,6%), Albániában (2022:56,7%) és Bosznia-Hercegovinában (2022:50,7%) a lakosság többsége az iszlámot követi, a régió többi országában is jelen van, mint vallási kisebbség (Macedóniában 33,3%, Montenegróban 19,1%, Szerbiában 3,1% és Horvátországban 1,5%).²⁶ Az iszlám radikalizmus megjelenése a Nyugat-

²⁵ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról V. 56. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt> (Letöltve: 2022.07.11.)

²⁶ Central Intelligence Agency: World Factbook 2022. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries> (Letöltve: 2022.06.16.)

Balkánon elsősorban Koszovó, Bosznia-Hercegovina, valamint a Szerbia és Montenegró határán lévő Szandzsák régiót és Észak-Macedónia albánok lakta területeit érinti.²⁷ Az 1990-es évek háborús viszontagságai tökéletes táptalajnak bizonyultak a szélsőséges vallási irányzatok terjesztésére. 1992 és 1995 között Boszniába, valamint 1999-ben Koszovóba a bosnyákok erősítésére dzsihadista harcosok érkeztek, akik igyekeztek szélsőséges vallási nézeteiket terjeszteni. Az etnikai ellentétek, a törékeny államhatalmi berendezkedés, hozzájárulhatnak a radikális iszlám térnyeréséhez a Balkánon.²⁸

A szíriai fegyveres konfliktus a harcosok kiáramlásának kezdetét jelentette a Nyugat-Balkánról a Közel-Keletre. Több mint ezer koszovói, bosnyák, észak-macedón, albán, szerb és montenegrói állampolgár utazott Szíriába és Irakba. Többségük feltehetően dzsihadista milíciákhoz és olyan terrorszervezetekhez csatlakozott, mint az Iszlám Állam és a Dzsabhat al-Nuszra.²⁹ A visszatérő, vélelmezhetően terrorista csoportokhoz tartozó harcosok száma a Nyugat-Balkán országaiban a legjelentősebb Európában, amely hosszú távú biztonsági kihívást jelent a kontinens számára.³⁰

Migráció

A nyugat-balkáni útvonal az Európába irányuló migráció egyik fő útvonala, így az illegális határátlépések tekintetében kiemelt kihívást jelent Magyarország, mint tranzitország számára. A keleti és délkeleti migrációs útvonalak egyaránt áthaladnak magyar területeken, de a nyugat-balkáni útvonal a legaktívabb.³¹ A 2015-16-os nagy migrációs hullám idején körülbelül 1,4 millió ember érkezett az Európai Unióba. A balkáni útvonalon át Nyugat-Európa felé tartó csoportok nagy része Szerbián átvonulva Magyarországon keresztül próbált eljutni az egyes célországokba. A szír háború menekültjei és egyéb politikai üldözöttek mellett a Közel-Keletről, valamint Afrikából érkező csoportok alkották a magyar határhoz érkezett tömeget.³²

A nyugat-balkáni útvonalat választó tömegek 2015-ös rekordszámú érkezését követően néhány évig folyamatosan csökkent a számuk, majd 2019-től ismét emelkedni kezdett a pandémia nyomán bevezetett korlátozó intézkedések ellenére is.³³ A többeszes tömeg egyrészt Görögországból a kelet-mediterrán útvonalról, másrészt a nem uniós balkáni országokból

²⁷ Kis-Benedek 2016, 113. In: Bihari 2020, 169.

²⁸ Korom Mária: Az iszlám radikalizmus térnyerése a Nyugat-Balkánon, Migrációkutató Intézet, 2016. <https://www.migraciokutato.hu/2016/05/17/az-islam-radikalizmus-ternyerese-a-nyugat-balkanon/> (Letöltve: 2022.06.16.)

²⁹ Shtuni, Adrian: Returning Western Balkans Foreign Fighters: A Long-Term Challenge. 2020. január 9. Italian Institute for International Political Studies. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/returning-western-balkans-foreign-fighters-long-term-challenge-24762> (Letöltve: 2022.08.11.)

³⁰ Shtuni, Adrian: Western Balkans Foreign Fighters and Homegrown Jihadis: Trends and Implications, Combating Terrorism Centre, 2019 12(7). <https://ctc.usma.edu/western-balkans-foreign-fighters-homegrown-jihadis-trends-implications/> (Letöltve: 2022.06.16.)

³¹ International Organization for Migration: Migration Issues in Hungary. <https://hungary.iom.int/migration-issues-hungary> (Letöltve: 2022.06.16.)

³² Dobó 2022, 2–3.

³³ Frontex: Migratory Routes. (n.d.) Frontex: Migratory Routes, <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-balkan-route/> (Letöltve: 2022.06.16.)

érkezett. Az EU külső határain 2022 első két hónapjában 61%-kal, közel 27 000-re emelkedett az illegális migránsok száma a 2021-es adatokhoz képest.³⁴

Szervezett bűnözés

2012 és 2018 között regisztrált szervezett bűnözés kategóriája alá eső bűncselekmények mint a kábítószer- és lőfegyver-kereskedelem, a az embercsempészet miatt hozott ítéletek 12 százalékának köze volt a nyugat-balkáni bűnözői csoportokhoz. Szerbiában az embercsempészet, valamint a kábítószer-előállítás és kereskedelem komoly kihívást jelent. A térség államai több erőfeszítést is tettek a szervezett bűnözés elleni küzdelem érdekében, különösen a jogalkotás, a kormányzati koordinációs mechanizmusok fejlesztése, valamint a szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyek elbírálására szolgáló különleges bíróságok és bűnüldöző egységek révén. Szerbia ratifikálta az ENSZ nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményét és annak három jegyzőkönyvét.³⁵

A szervezett bűnözés egyik legnyereségesebb és a legtöbb erőszakos bűncselekményt generáló ága a kábítószer-kereskedelem. Az európai kábítószerpiacon a heroinnal való kereskedelmet tekintve Európa célterületnek számít, míg a heroin előállításához szükséges alapanyagokat illetően kibocsátóként van jelen. A heroin nagy része a balkáni és északi útvonalakon jut be az európai piacra. Előbbi Törökországon keresztül a Balkán érintésével, utóbbi a posztsovjjet térségen, Oroszországon és Ukrajnán vezet át.³⁶

Határon túli magyarság

Ahogy az Európai Bizottság korábbi évekhez hasonlóan, így a 2020. évi jelentésében³⁷ is felszólítja Szerbiát, hogy biztosítsa a kisebbségek védelméről szóló jogszabályok következetes végrehajtását, többek között az oktatással, a nyelvhasználattal, a közigazgatásban való képviselettel, valamint a média és az egyházi szolgáltatások kisebbségi nyelveken való hozzáférhetőségével kapcsolatban. Szerbiában vélelmezhetően nem alkalmazzák következetesen, vagy csak szelektíven alkalmazzák a nemzeti kisebbségek védelmére vonatkozó jogszabályokat, így teret engednek a magyarelles cselekményeknek, amelyeket a következő kategóriákba sorolhatjuk: fizikai támadások (i.); verekedések (ii.) (a magyar iskolások zaklatása is); műemlékek, vallási intézmények, temetők rongálása és gyalázása (iii.); jelszavak, szlogenek írása, jelképek rajzolása, magyar nyelvű feliratok, helységnevtáblák rongálása (iv.).³⁸

³⁴ Frontex: Illegal border crossings into EU up 61% in first two months of 2022. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/illegal-border-crossings-into-eu-up-61-in-first-two-months-of-2022-gJpxG2> (Letöltve: 2022.06.16.)

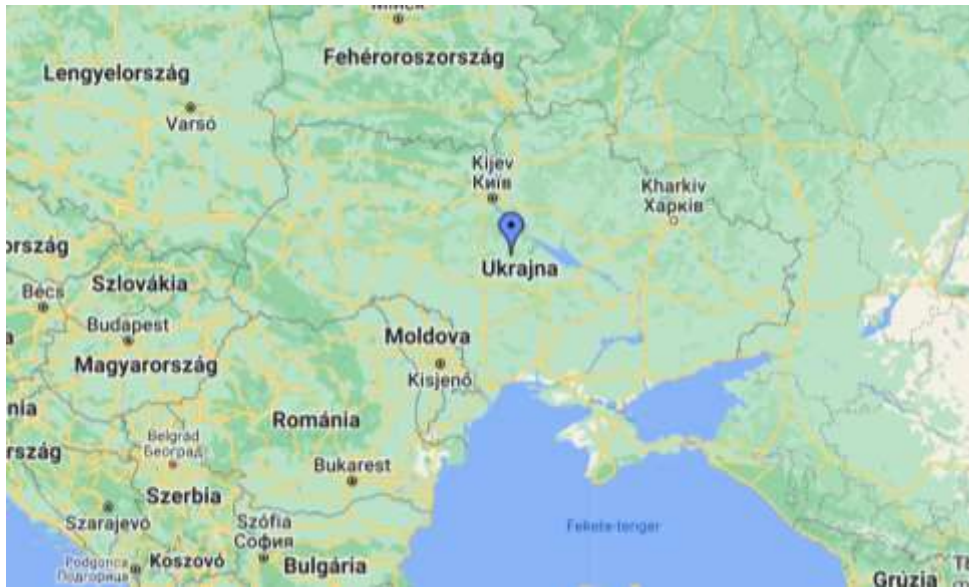
³⁵ Measuring Organized Crime in the Western Balkans, United Nations Office, 2020, Bécs, 5–12, 86–91.

³⁶ Répási 2021, 302-305. In: A globalizált világ kihívásai, Szerk: Tóth Péter, Csiki Varga Tamás, Etl Alex, Berzsenyi Dániel, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021.

³⁷ Európai Unió Bizottsága: Jelentés a Bizottság Szerbiáról szóló, 2019. és 2020. évi jelentéseiről.

³⁸ Bozóki 2017, 167.

3.1.2. Poszt-szovjet térség, Ukrajna



2. térkép

Ukrajna

(Forrás: Google Maps: Ukrajna, 2022)

A Krim-félszigeten és a Donbasz régióban 2014-ben végrehajtott orosz katonai akciók kezdetére Ukrajna az európai országok listájának végén állt az olyan fontos humánbiztonsági mutatók alapján, mint az életszínvonal, a jövedelmi szint, a környezeti problémák, a bűnözés és a korrupció szintje. Problémák vannak továbbá olyan területeken is, mint a demokratikus intézmények működése; a gazdaság, a szociális rendszer, az oktatás, az egészségügy, valamint a korrupció.³⁹ Az ország helyzetét tovább nehezítette a 2022 februárjában kialakult orosz-ukrán háború. Magyarország 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégiája már számolt annak lehetőségével, hogy a szomszédos régiókban hagyományos konfliktusok alakulhatnak ki a déli és keleti régiók biztonsági helyzetének törékenysége miatt. Az ukrajnai háború világszerte jelentős hatással van az élelmiszer-, az energia- és a gazdasági biztonságra. A kőolaj és földgáz árának emelkedése még magasabb globális inflációhoz vezetett, az élelmiszer ellátás törékenysége pedig a fejlődő világban is súlyos válságot okozott. 2021-ben Ukrajna az Egyesült Államok, Argentína és Oroszország után a világ negyedik legnagyobb gabona exportőre volt. Miután Oroszország blokád alá vette a fekete-tengeri útvonalakat,⁴⁰ a kukorica, a búza és a szójabab ára jelentősen megemelkedett.⁴¹ Etiópia a világ 39. legnagyobb búzaimportőréként jelentős mennyiségű gabonát szerzett be Ukrajnából⁴² csak úgy, mint Uganda. Kenyában a

³⁹ Khylo, Maksym – Tytarchuk, Oleksandr 2017, 6.

⁴⁰ Ruiz, Roque – Horner, Will: Ukraine Is Struggling to Export Its Grain, and Here's Why. *The Wall Street Journal*. 2022. június 5.

⁴¹ Ashby, Heather Ph.D. & Mutah, Jude Ph.D. What Russia's Invasion of Ukraine Means for African Governments. United States Institute of Peace. <https://www.usip.org/publications/2022/04/what-russias-invasion-ukraine-means-african-governments> (Letöltve: 2022.07.24.)

⁴² The Observatory of Economic Complexity: Wheat in Ethiopia. 2022. <https://oec.world/en/profile/bilateral-product/wheat/reporter/eth> (Letöltve: 2022.07.24.)

magas kenyérárak kormányellenes tüntetéseket váltottak ki. A válság enyhülését jelentheti az ENSZ-főtitkár bejelentése miszerint 2022. július 22-én Oroszország és Ukrajna között Törökország és az ENSZ közvetítésével megállapodás jött létre a fekete-tengeri ukrán gabonaexport újraindításáról.⁴³

Kibertámadások

Az Ukrajna elleni orosz kibertámadások a Krím 2014-es orosz annektálása óta tartanak, és közvetlenül a 2022-es orosz támadás előtt fokozódtak, amikor Moszkva egyfajta kiberkampányt indított Ukrajna ellen, hogy megkárosítsa az infrastruktúráját. Ezen támadásokról a Centre for Strategic and International Studies készített listát, mely szerint az állami, energetikai, média, pénzügyi, üzleti és nonprofit szektor szenvedte a legnagyobb veszteséget.⁴⁴ A kibertámadások azonban nem érték váratlanul Ukrainát. A 2014-es konfliktus óta Kijev tudatosan készül és fejleszti kibervédelmi képességeit. 2016-ban Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiát tettek közzé, amellyel széleskörű kibertudatossági programot is indítottak. Az ukrán védelem legfontosabb elemei a valószínűsíthető célpontok felkészítése és megerősítése az esetleges támadással szemben, a kritikus infrastruktúrára érő támadások azonnali hatástalanítása, valamint a külföldi kiberszereplőkkel való kapcsolatépítés és segítségnyújtás.⁴⁵

Földgáz

Az Európai Unió földgázszükségletének csak kevesebb mint felét, körülbelül 40%-át fedezi orosz forrásból, aminek 19%-a ukrán tranzit révén valósul meg. Az EU gázellátásának nagyobb része, más forrásokból érkezik (például Norvégia 24%, Katar 5 és 10% között, Algéria, Nigéria, Tunézia 5% körül, míg az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság 3% körül). 2013-ig Magyarország és a szomszédos államok is ukrán tranzit révén biztosították a teljes gázellátásukat, majd 2013-tól fokozatosan diverzifikálták azt.

2021 szeptemberében aláírásra került Magyarország és a Gazprom között egy hosszú távú, tizenöt évre szóló gázvásárlási szerződés. A megállapodás évi 4,5 milliárd köbméter gáz megvásárlására vonatkozik, melyet a Gazprom a szerb-magyar interkonnektoron, valamint Ausztria felől szállítja Magyarországra.⁴⁶ A szerződés megkötése diverzifikálja Magyarország gázellátását és kevésbé teszi függővé az ukrán tranzittól. Az ukrán kormány kifejezte nem tetszését, amely politikai vitához vezetett a két ország között. Ukrajna szerint az új megállapodás kizárólagosan politikai indíttatású és célja, hogy Oroszország kedvében járjon.

⁴³ Aláírták a megállapodást az ukrán gabonaexportról. Portfolio. 2022.07.22.

https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220722/alairtak-a-megallapodast-az-ukran-gabonaexportrol-557709?fbclid=IwAR0B0PwMx-1Y4oV182LiesuUhNvyO2aZvhJBsLTjAhsCpqUIFBC9NjuF_r0 (Letöltve: 2022.07.24.)

⁴⁴ Európai Parlament: Russia's war on Ukraine: Timeline of cyber-attacks. 2022.06.21.

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)733549](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)733549) (Letöltve: 2022.08.09.)

⁴⁵ Lewis, James Andrew: Cyber War and Ukraine. 2022. június 16. Center for Strategic and International Studies <https://www.csis.org/analysis/cyber-war-and-ukraine> (Letöltve: 2022.08.09.)

⁴⁶ Aláírásra került az újabb hosszú távú gázvásárlási szerződés a Gazprommal, 2021. szeptember 27. <https://kormany.hu/hirek/szijaszo-peter-alairasra-kerult-az-ujabb-hosszu-tavu-gazvasarlas-szerzodes-a-gazprommal> (Letöltve: 2022.06.16.)

Ukrajna a megállapodás aláírását követően az Európai Bizottsághoz fordult segítségért. Az ukrán reakciót Magyarország súlyos támadásként aposztrofálta hazánk szuverenitása ellen.⁴⁷

A nyugati országok és Oroszország között az orosz-ukrán háború kitörését követően kialakult szembenállás hatására egyre súlyosbodó energiaválsággal állunk szemben. 2022. február óta a gáz- és olajárak jelentősen megemelkedtek a kínálat esetleges csökkenésétől való félelem következtében. 2021-ben Oroszország az Európai Unió földgáz igényének 40%-át fedezte, azonban az USA és az EU szankciók hatására 2022-ben folyamatosan csökkentette az Északi-Áramlat 1 kapacitását, így a vezetéken érkező földgáz jelenleg az EU igényének csak 15%-át fedezi. Moszkva lépésére az EU részleges, míg az USA teljes tilalmat rendelt el az orosz olajimportra.⁴⁸ A nyugati szankciók következtében Vlagyimir Putyin, Oroszország elnöke továbbá kijelentette, hogy rubelben kéri a földgáz árának kifizetését. A kérésnek Lengyelország, Bulgária és Finnország nem tett eleget, így számukra Oroszország leállította a földgázszállításokat.⁴⁹ Július 20-án az Európai Bizottság a téli fűtési időszakra készülve a földgázfelhasználás 15%-os önkéntes csökkentésére tett javaslatot a tagállamok számára.⁵⁰

Határon túli magyarság

Ukrajna 2014-ben elfogadta az ún. Ukrán Nyelvtörvényt (továbbiakban Törvény), amely jelentősen csorbítja az ország területén élő kisebbségek, így a határon túli magyarság nyelvhasználatának jogát is. A Törvény nemzetállamként határozza meg Ukrainát és a kisebbségek nyelveit idegen nyelvnek minősíti. A Törvény szerint az idegen nyelveket megyei szinten nem, a városokban és falvakban pedig csak külön engedély alapján lehetne használni. A törvény a Krím-félsziget orosz annexiója után született, így oroszellenes lépésnek is tekinthető, azonban a törvény hatálya minden Ukrajna területén élő kisebbségre vonatkozik, így a magyar, lengyel, román nyelvek használatát nagyon szigorú korlátok közé szorítja.⁵¹ A nyelvtörvény 2019-ben lépett hatályba.⁵²

Hazánk külpolitikájában fontos helyet kap a határon túli magyarok védelme. Magyarország több alkalommal jelezte, hogy blokkolni fogja Ukrajna EU csatlakozását, valamint a NATO és Ukrajna közötti kapcsolatok intézményesítését, amíg utóbbi nem garantálja a magyar kisebbség jogait és biztonságát.⁵³ Ez az álláspont a 2022-es orosz támadás

⁴⁷ Ilyash 2021, 7–8.

⁴⁸ Horton, Palumbo, Russia sanctions: Can the world cope without its oil and gas? *BBC*, 2022. július 26. <https://www.bbc.com/news/58888451> (Letöltve: 2022.08.09.)

⁴⁹ The Economic Times: The natural gas war between Russia and the West. 2022. július 31. <https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/oil-and-gas/explained-the-natural-gas-war-between-russia-and-the-west/93243965?redirect=1> (Letöltve: 2022.08.09.)

⁵⁰ Portfolio: Kiszivárgott: 15%-os gázfogyasztás-csökkentést kér a tagállamoktól az EU. 2022. július 20. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220720/kiszivargott-15-os-gazfogyasztas-csokkentest-ker-a-tagallamoktol-az-eu-557239> (Letöltve: 2022.08.09.)

⁵¹ Németh 2020, 72–75.

⁵² Csernicskó, Hires-László, Karmacs, Márku, Máté, Tóth-Orosz: Tévút az ukrán nyelvpolitikában. 2020. *Magyar Nyelv*, 116 (4). pp. 489–491.

⁵³ Németh, 2020.

következtében enyhült, Magyarország is beállt Ukrajna EU és NATO csatlakozását támogató országok közé.⁵⁴

3.2. *Magyarország közvetett környezetéből származó kihívások*



3. térkép

Kelet-Afrika: Kenya, Etiópia, Uganda

(Forrás: Google Maps: Kelet-Afrika, 2022)

A terrorcselekmények egyik gócpontja 2020-ban az afrikai kontinens volt.⁵⁵ A terrorizmus valószínűleg továbbra is mérgezni fogja a kontinens társadalmi-politikai dinamikáját olyan csoportok támadásaival, mint a Boko Haram, az al-Shabab, az al-Kaida és az ISIS. Afrika népessége az előrejelzések szerint 2035-re nagyjából 50%-kal növekedhet súlyosbítva az általános szegénységből eredő konfliktusok számát, amely a kontinensen belüli és kívüli migráció erősödéséhez vezethet. A politikai instabilitás és az éghajlatváltozás valószínűleg szintén tovább fokozza a jelenlegi elvándorlási kedvet.⁵⁶

Az ENSZ legkevésbé fejlett országokról készített listáján szereplő államok kétharmada Afrikában található.⁵⁷ Az alábbi két illusztráció a gazdasági, illetve a társadalmi fejlettség szempontjából ábrázolja a világ államait. A 4. térképen az egy főre eső GDP alapján Afrika mutatja a legnagyobb elmaradottságot, míg az 5. térképen a társadalmi fejlettség (gazdasági

⁵⁴ Kormány.hu: Magyarország támogatja Ukrajna EU-csatlakozását, 2022. március 1.

<https://kormany.hu/hirek/szijas-peter-magyarorszag-tamogatja-ukrajna-eu-csatlakozasat> (Letöltve: 2022.06.20.)

⁵⁵ Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism, Sydney, 2020. november. , <https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf> (Letöltve: 2022.06.16.)

⁵⁶ The Hague Centre for Strategic Studies, New Security Threats And Opportunities: The Other Side of the Security Coin, 2017.szeptember. <http://www.jstor.com/stable/resrep12604> (Letöltve: 2022.06.20.)

⁵⁷ United Nations: Least Developed Countries. (n.d.) <https://www.un.org/development/desa/dpad/least-developed-country-category/ldcs-at-a-glance.html> (Letöltve: 2022.06.20.)

prosperitás figyelembe vétele nélkül) szempontjából a humánbiztonságot legkevésbé szavatoló kontinensnek ábrázolja Afrikát.⁵⁸



4. térkép

Világtérkép egy főre eső GDP szerint, 2020

(Forrás: Our World In Data: Gross Domestic Product per Capita. 2020)



5. térkép

Világtérkép társadalmi fejlettség szerint, 2021

(Forrás: Social Progress Imperative: Results. 2021)

⁵⁸ Social Progress Imperative: Methodology. (n.d.)

<https://legacy.socialprogress.org/assets/downloads/resources/2020/2020-Social-Progress-Index-Methodology.pdf>
(Letöltve: 2022.06.20.)

Migráció

A kelet-afrikai régióból jellemzően három fő útvonalat követnek a migránsok: az „északi útvonalat”, ahol az úti cél Észak-Afrika és Európa; a "déli útvonalat" Dél-Afrika felé; és a „keleti útvonalat” Jemen és az Ádeni-öböl felé. A Kelet-Afrikából kiinduló migráció fő mozgatórugói a kiújuló konfliktusok, a megélhetési bizonytalanság és a gazdasági tényezők. 2021 folyamán megnőtt a mediterrán útvonalakon (Földközi-tenger és szárazföld) Európába érkező menekültek és migránsok száma.⁵⁹

3.2.1. Kenya

Kenya az afrikai kontinens egyik legnagyobb gazdasága, a világpolitikában is stabilitási tényezőként jelenik meg. A 22.000 fős AMISOM (African Union Mission to Somalia – Az Afrikai Unió szomáliai békefenntartó katonai művelete) keretein belül Kenya 2016-ban 3664 katonával vett részt. A régióban egyedül Etiópia jelent komoly versenytársat számára. Etiópia lakossága kétszerese Kenyáénak, a gazdaságszerkezete centralizált, államilag irányított, míg Kenyának nyitott és diverzifikált.⁶⁰

A gyarmatosítás során a britek több törzset kiszorítottak a termékeny földterületeikről. A függetlenedést követően a földeket a kenyai kormányhoz közel állók kaparintották meg. Ez a pillanat alapozta meg a Kenyában a mai napig fennálló föld- és etnikai konfliktusokat. További probléma az afrikai kontinens túlnépesedése és az ebből kialakuló harc az erőforrásokért.

2006-ban tört be az országba Szomáliából az Al Shabab terrorszervezet, amely azóta is aktívan tevékenykedik Kenyában. Szomália, Kenya és az USA ugyan létrehozta az Al Shabab ellenes csoportot, a terrorszervezetet azonban nem tudták még visszaszorítani.

Szomszédügyi viszonyai tekintetében Kenyának több kihívással is szembe kell néznie. A kenyai-ugandai határon az Ugandából érkező menekültek jelentenek kihívást. Dél-Szudánál a szudáni–dél-szudáni konfliktus eredményeképpen folyamatosak a két ország közötti támadások és marhatolvajlások, melyek Kenyába is átgyűrűznek. Etiópiával egy igen hosszú határvonalon osztozik Kenya, ahol mindkét oldalon ősi nomád, állattartó népek élnek. Ezek a népek nem ismerik el az államhatárokat, folyamatosan vándorolnak az állataikkal termékenyebb földek, valamint a szakrális helyeik felé.

Menekültek

Etiópia után Kenya fogadja be a legtöbb menekültet Afrikában. Kenyában 1992 óta két nagy menekülttábor alakult ki – Kakuma és Dadaab – melyek ma összesen több mint 400.000 menekültet szállásolnak el. A menekülttáborok helyzetét Kenya gyakran kihasználja a nemzetközi politika színterén érdekei érvényesítésére, amely Európa számára is komoly

⁵⁹ Mixed Migration Centre: *East Africa and Yemen*, 2021(4). <https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2022/01/qmmu-q4-2021-eay.pdf> (Letöltve: 2022.06.20.)

⁶⁰ Máthé László: A kenyai választások margójára: a helyi politikai arisztokrácia jelensége. *Külgügyi Szemle*. 2017. ősz.

biztonsági kockázatot jelent. 2021 márciusában a kenyai kormány ultimátumot adott az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR), hogy dolgozzon ki egy tervet az országban található kakumai és dadaabi menekülttáborok bezárására. A határidő elmulasztása esetén a kormány azzal fenyegetőzött, hogy erőszakkal visszaküldi a menekülteket a nem biztonságos országokba.^{61 62}

2022 februárjában Kenya új, progresszív menekültügyi törvényt léptetett hatályba, ami a menekültigazolványokat a külföldi állampolgárok regisztrációs igazolványához hasonló státuszúnak ismeri el ezzel segítve a menekültek pénzügyi és gazdasági integrációját. A rendelkezés révén a menekültigazolvánnyal rendelkezők könnyebben férhetnek hozzá a közszolgáltatásokhoz, valamint a menekültek lakhatására kijelölt területeket is kibővítették és Kenya teljes területére kiterjesztették.⁶³

3.2.2. Etiópia

Etiópia Afrika szarvának legnagyobb és legnépesebb országa. A 1990-es években bevezetett gazdasági reformok ellenére Etiópia továbbra is Afrika és a világ egyik legszegényebb országa. Etiópia az első független nemzetek között volt, amely aláírta az Egyesült Nemzetek Alapokmányát, erkölcsi és anyagi támogatást nyújtott Afrika dekolonizációjához és a pánafrikai együttműködés növekedéséhez.⁶⁴ 2050-re nagy valószínűség szerint Etiópia a világ 7. legnépesebb országa lesz, amivel globális súlya is növekszik mind a gazdaságban, mind a különféle nemzetközi szervezetekben, például az ENSZ-ben.⁶⁵

Gazdaság

Az etióp munkaerő 80%-át a mezőgazdasági szektor foglalkoztatja, ez a GDP 41%-át teszi ki. Az etióp gazdaság rendkívül kiszolgáltatott az Afrikában végbemenő folyamatoknak, mint a túlnépesedés, a járványok, az éghajlati változások és a nomád csoportok összecsapásai. A nomád csoportok termékeny területért folytatott harca egyre gyakoribb a globális felmelegedés hatására kialakuló szárazság miatt. A kiújuló politikai válságok szintén nehezítik az ország stabilitását.⁶⁶

2020-as polgárháború és menekültek

A kormányzat évek óta feszült viszonyban van az északi Tigráj tartományt kormányzó tigráji Népi Felszabadítási Front (Tigray People's Liberation Front – TPLF) nevű párttal, amely

⁶¹ Closing Kenya's Kakuma and Dadaab refugee camps: Thoughts from the ground. The Sentinel Project, 2021. június 29.

⁶² Michelle Gavin: Kenya Will Play A Vital Role in Addressing Multiple Security Challenges. *Council on Foreign Relations*. 2021. március 26.

⁶³ Mixed Migration Centre: East Africa and Yemen, 2021(4). <https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2022/01/qmmu-q4-2021-eay.pdf> (Letöltve: 2022.06.20.)

⁶⁴ Britannica: Ethiopia country profile. (n.d.) <https://www.britannica.com/place/Ethiopia#ref37677> (Letöltve: 2022.07.14.)

⁶⁵ Marsai 2020, 81–82.

⁶⁶ Marsai 2020. 71–73.

egészen 2018-ig az országot meghatározó politikai formáció volt. A 2020-as választásokat a koronavírus világvárványra hivatkozva 2021-re halasztották. Ennek ellenére a TPLF 2020 szeptemberében Tigrájban megszervezte a választást, mert a tigrinyák szerint a kormány kitöltötte a mandátumát, és ezután már nincs felhatalmazása az országot vezetni.⁶⁷ A választás megnyerését követően a TPLF milíciái megtámadták az Etióp Népi Védelmi Erők (Ethiopian National Defense Force – ENDF) tigráji bázisait, hogy nehézfegyverekhez jussanak. Az ENDF három hét alatt elfoglalta Tigráj összes nagyobb városát. A katonai vereséget követően a TPLF gerillaháborúba kezdett. Az elhúzódó háború, az élelmiszer-raktárak pusztulása és a kereskedelem összeomlása humanitárius katasztrófa kialakulását eredményezte Etiópiában,⁶⁸ aminek következtében több ezren menekültek a szomszédos országokba, különösen Szudánba és Kenyába, és még több millióan váltak belső menekültté.⁶⁹

3.2.3. Uganda

Uganda lakossága évtizedekig a Lord's Resistance Army lázadócsoporthoz tartozó elnyomásban élt. A csoport több tízezer ember halálát okozta és több mint 1 millió embert kényszerített lakóhelyének elhagyására. Több ezer gyermek is áldozatul esett a háborúnak, akiket a lázadó csoportok elraboltak, hogy harcosként szolgáljanak.⁷⁰ A 2006-os békemegállapodást követően az ugandaiak azon dolgoznak, hogy újjáépítsék életüket és helyreállítsák közösségeiket. A folyamatosan és gyorsan növekvő népesség azonban megterheli Uganda erőforrásait és az ország fejlődését is megállíthatja.⁷¹

Migráció

Főként a magas népességnövekedés és a munkanélküliség készteti az ugandaiakat az országon belüli és kívüli mozgásra vagy az ország elhagyására. A fiatalok munkanélküliségi rátája Ugandában az egyik legmagasabb a szubszaharai Afrikában, megközelíti a 70%-ot. 2020-ban körülbelül 781.400 ugandai vándorolt ki az ország területéről Kenyába, Dél-Szudánba és az Egyesült Királyságba. Az ugandaiak nagy számban költöztek Európa más területeire, Észak-Amerikába és a Közel-Keletre is.⁷² Az egészségügy, a tudomány, a technológia és az élelmiszeripar területén dolgozók kivándorlása nagy problémát jelent Uganda számára. Az országban a kivándorlás mellett a menedékkérők száma is igen magas, Afrika harmadik legnagyobb befogadó országa és ő rendelkezik az egyik legprogresszívebb menekültpolitikával,

⁶⁷ Szilágyi Károly. Miért tört ki polgárháború Etiópiában? *Euronews*. 2020. november 26.

⁶⁸ Marsai Viktor: Add meg magad vagy halj éhen! – polgárháború és humanitárius válság Etiópiában. *Migrációkutató Intézet*. 2021/2. 3.

⁶⁹ Center for Prevention Action. Global Conflict Tracker: War in Ethiopia. 2022. május 12. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ethiopia> (Letöltve: 2022.06.20.)

⁷⁰ Abaho, Mawa, Asiimwe: Conflict Threats to Human Security: The Lord's Resistance Army (LRA) Case, Gulu District, Northern Uganda. Nkumba University, Entebbe, Uganda, *Open Journal of Social Sciences*, 2019, 7, 64–85

⁷¹ International Rescue Committee: Uganda crisis briefing. (n.d.) <https://www.rescue.org/country/uganda#what-caused-the-current-crisis-in-uganda> (Letöltve: 2022.06.20.)

⁷² Migrants Refugees: Uganda Country Profile. (n.d.) <https://migrants-refugees.va/country-profile/uganda/> (Letöltve: 2022.06.20.)

amely lehetővé teszi a szabad mozgást és a munkavállalás jogát. 2020-ban 1,4 millió menekült tartózkodott az ország területén. A legtöbben Dél-Szudánból, a Kongói Demokratikus Köztársaságból, Burundiból, Szudánból és Szomáliából érkeztek.⁷³

4. Összefoglalás

A stratégiai dokumentumok alapján megállapítható, hogy hazánk különös figyelmet fordít a szomszédos államok stabilitására, melyben kiemelt szerepet játszik Szerbia, mint a Nyugat-Balkán egyik állama, valamint Ukrajna, mint Kelet-Európa legnagyobb állama. Szerbia esetében az illegális migráció, a vallási radikalizmus, a terrorizmus terjedésének veszélye, valamint a szervezett bűnözés begyűrűző hatásai emelhetők ki. Ukrajna esetében a kibertámadások és az energiatranzit a kiemelő. Mindkét ország esetében Magyarország prioritásként kezeli a jószomszédi viszony kialakítását, EU és NATO csatlakozásuk előmozdítását és a határon túli magyarok helyzetének kezelését, valamint a szervezet bűnözés tevékenységének visszaszorítását. Kenya, Etiópia és Uganda esetét nem említik konkrétan a stratégiák, a térségről általánosan a szubszaharai Afrika vonatkozásban írnak, mellyel kapcsolatban a globális szegénység felszámolását, valamint az éghajlatváltozás, a népességszaporítás és a politikai válságok következtében erősödő migrációs nyomás kezelését és visszaszorítását hangsúlyozzák. Ezen kihívásokat a 2. táblázat foglalja össze.

Az Afrikából eredő kihívások gyakran elhalványulnak intenzitásuk és sürgősségük tekintetében, annak ellenére, hogy jelentős mértékben meghatározzák Európa és Magyarország biztonsági helyzetét. Ugyan az afrikai országokból induló migráció elsődleges célországai a saját kontinensen belül találhatóak, mindemellett kétségtelen, hogy az Európába irányuló migráció jelentősen növekedett az elmúlt időszakban, így – ahogy az a stratégiákban is megjelenik – fontos a felkészülés és a problémák időbeni, helyben történő kezelése.⁷⁴

2. táblázat

Összefoglalás a vizsgált országokból érkező kihívásokról.

(Forrás: saját szerkesztés)

Ország	Kihívás
Szerbia	Vallási radikalizmus, migráció, szervezett bűnözés, határon túli magyarok helyzete
Ukrajna	Kábítószerkereskedelem, kibertámadások, gázellátás, határon túli magyarok helyzete
Kenya	Éghajlatváltozás, népességnövekedés → terrorizmust, a migrációt, a fegyverkereskedelmet, a szervezett bűnözést, a járványos megbetegedéseket, a regionális konfliktusokat, a humanitárius katasztrófákat és az energiaellátás bizonytalansága
Etiópia	
Uganda	

⁷³ Az Afrikából Európába irányuló migráció. Migrációkutató Intézet. 2017. április 27. <https://www.migraciokutato.hu/event/az-afrikabol-europaba-iranyulo-migracio/> (Letöltve: 2022.06.20.)

⁷⁴ Uo.

Összességében elmondható, hogy a Magyarország által megjelölt kihívások a hosszú távú biztonság és stabilitás érdekében egyre nagyobb figyelmet igényelnek. A mai globális biztonsági helyzetben olyan fokozódó kihívásokkal kell szembe néznünk, mint a szélsőséges vallási irányzatok és a migráció felélénkülése, valamint az éppen szomszédunkban folyó háború és annak világszintű következményei. Magyarország mindig kiemelt figyelmet fordított a szomszédos országok biztonsági helyzetére és fejlesztésére, amely napjainkban még kiemeltebb feladata az országnak, kiegészülve a globális, az afrikai kontinensről származó kihívások kezelésével, ami csak nemzetközi összefogással lehetséges.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Magyar Közlöny. 2012/19. 1878–1388.
http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=146225.213089#foot1 (Letöltve: 2022. 06. 16.)
 In: Szászi Ivett: Magyarország nemzetközi fejlesztéspolitikája az ezredfordulótól napjainkig. Hadtudomány elektronikus lapszám, 2021.
https://www.mhht.eu/hadtudomany/2021/2021e/SZ%c3%81SZIIvett_Fejelesztespolitika.pdf (Letöltve: 2022. 06. 16.)
- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt>
 (Letöltve: 2022. 07. 11.)
- Anne Abaho, Micheal Mawa, Solomon Asimwe: Conflict Threats to Human Security: The Lord's Resistance Army (LRA) Case, Gulu District, Northern Uganda. Nkumba University, Entebbe, Uganda, Open Journal of Social Sciences, 2019, 7, 64–85
- Ashby, Heather Ph.D. & Mutah, Jude Ph.D. What Russia's Invasion of Ukraine Means for African Governments. United States Institute of Peace.
<https://www.usip.org/publications/2022/04/what-russias-invasion-ukraine-means-african-governments> (Letöltve: 2022.07.24.)
- Bozóki Antal: A délvidéki/vajdasági magyarok helyzete és jogai. 2017.
https://www.vamadia.rs/sites/default/files/2021-04/bozoki_antal_a_delvideki_vajdasagi_magyarok_helyzete_es_jogai.pdf (Letöltve: 2022.07.15.)
- Cserniczkó István, Hires-László Kornélia, Karmacsi Zoltán, Márku Anita, Máté Réka, Tóth-Orosz Enikő: Tévút az ukrán nyelvpolitikában. 2020. Magyar Nyelv, 116 (4). pp. 489-491. http://real.mtak.hu/114044/1/Tevut_az_ukran_nyelvpolitikaban.pdf (Letöltve: 2022. 06. 20.)
- Dobó Géza: Ki fizeti a kerítést? Migrációkutató Intézet, 2022/2.
https://www.migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2022/01/20220128_MKI_GYORSELEMZES_2022_2_dobo_geza_ki_fizeti_a_keritest.pdf (Letöltve: 2022.06.16.)
- Dr. Botz László: A magyarországi biztonsági rendszer és elemeinek helyzete és felkészültsége a várható fenyegetések elhárítására, Felderítő Szemle, 2007. március VI(1).
<https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2007-1.pdf> (Letöltve: 2022.08.09.)
- Horton, Jake; Palumbo, Daniele: Russia sanctions: Can the world cope without its oil and gas? BBC, 2022. július 26. <https://www.bbc.com/news/58888451> (Letöltve: 2022.08.09.)
- Ilyash György: Az ukrán stratégiai kommunikáció: észrevételek az új magyar–ukrán vitához, Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021/57. 7–8.
- Khylko, Maksym, Tytarchuk, Oleksandr: Ukraine Human Security: Human Security and Security Sector Reform in Eastern Europe, East European Security Research Initiative Foundation, 2017. 6. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/13420.pdf> (Letöltve: 2022.06.16.)

- Kis-Benedek József: Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016. 113. In: Bihari Rita: Radikalizmus a Nyugat-Balkánon, Hadtudomány elektronikus lapszám, 2020, 169.
<http://real.mtak.hu/123911/1/BIHARI%20RITA%20Radikalizmus%20a%20Nyugat-Balk%C3%A1non.pdf> (Letöltve: 2022.06.16.)
- Korom Mária: Az iszlám radikalizmus térnyerése a Nyugat-Balkánon, Migrációkutató Intézet, 2016. <https://www.migraciokutato.hu/2016/05/17/az-islam-radikalizmus-ternyerese-a-nyugat-balkanon/> (Letöltve: 2022.06.16.)
- Külügyminisztérium: Magyar külpolitika az uniós elnökség után, 2011. (Letöltve: 2022.06.16.).
https://brexit.kormany.hu/download/4/c6/20000/kulpolitikai_strategia_20111219.pdf
- Lewis, James Andrew: Cyber War and Ukraine. 2022. június 16. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/cyber-war-and-ukraine> (Letöltve: 2022.08.09.)
- Magyarország 2020 és 2025 közötti időszakra vonatkozó Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégiája
<https://nefe.kormany.hu/download/f/61/b2000/NEFE2025%20-%20Strat%C3%A9gia.pdf> In: Szászi Ivett: Magyarország nemzetközi fejlesztéspolitikája az ezredfordulótól napjainkig. Hadtudomány elektronikus lapszám, 2021.
https://www.mht.eu/hadtudomany/2021/2021e/SZ%c3%81SZIIvett_Fejlesztospolitika.pdf (Letöltve: 2022.06.16.)
- Marsai Viktor: Add meg magad vagy halj éhen! – polgárháború és humanitárius válság Etiópiában. Migrációkutató Intézet. 2021/2. 3. https://www.migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2021/06/20210622_HORIZONT_2021_12_marsai_viktor_add_meg_magad_vagy_halj_ehen_polgarhaboru_es_humanitarius_valsg_etiopiaban.pdf (Letöltve: 2022.06.20.)
- Marsai Viktor: Országismertető: Etiópia. Dialóg Campus. 2020. 82. https://nkerepo.unike.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16019/Web_PDF_Orszagismerteto_Etiopia.pdf?sequence=1 (Letöltve: 2022.06.20.)
- Máthé László: A kenyai választások margójára: a helyi politikai arisztokrácia jelensége. Külügyi Szemle. 2017. ősz. https://kki.hu/assets/upload/03_Mathe.pdf (Letöltve: 2022.06.20.)
- Michelle Gavin: Kenya Will Play A Vital Role in Addressing Multiple Security Challenges. Council on Foreign Relations. 2021. március 26. <https://www.cfr.org/blog/kenya-will-play-vital-role-addressing-multiple-security-challenges> (Letöltve: 2022.06.20.)
- Németh Gyula: Ukrajna biztonságpolitikai helyzete a Majdan téri események tükrében. Doktori értekezés, Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola, 2020. 72–75.
- Patrick, Stewart: "Failed" States and Global Security: Empirical Questions and Policy Dilemmas, International Studies Review, 2007, 9(4). 644–662
<https://www.jstor.org/stable/4621865> Letöltve: 2022.08.09.

- Post-2015 Development Framework: Significance and Caveats. In Hiroshi Kato (ed.): Perspectives on the Post-2015 Development Agenda. Tokyo: Japan International Cooperation Agency Research Institute (JICA-RI), 2014, 45–57.
- Répási Krisztián: Szervezett bűnözés, 302–305. In: A globalizált világ kihívásai, Szerk: Tálás Péter, Csiki Varga Tamás, Etl Alex, Berzsenyi Dániel, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021.
- Ruiz, Roque &, Horner, Will: Ukraine Is Struggling to Export Its Grain, and Here’s Why. The Wall Street Journal. 2022. június 5. <https://www.wsj.com/articles/ukraine-is-struggling-to-export-its-grain-and-heres-why-11654421400> Letöltve: 2022.07.24.
- Shtuni, Adrian: Returning Western Balkans Foreign Fighters: A Long-Term Challenge. 2020. január 9. Italian Institute for International Political Studies. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/returning-western-balkans-foreign-fighters-long-term-challenge-24762#N1> Letöltve: 2022.06.16.)
- Shtuni, Adrian: Western Balkans Foreign Fighters and Homegrown Jihadis: Trends and Implications, Combating Terrorism Centre, 2019 12(7), <https://ctc.usma.edu/western-balkans-foreign-fighters-homegrown-jihadis-trends-implications/> (Letöltve: 2022.06.16.)
- Szilágyi Károly: Miért tört ki polgárháború Etiópiában? Euronews. 2020. november 26. <https://hu.euronews.com/2020/11/26/miert-tort-ki-polgarhaboru-etiopiaban> (Letöltve: 2022.07.14.)